خراسان روزنامه صبح ایران
شنبه ۵ خرداد ۱۳۹۷ . ۱۰ رمضان ۱۴۳۹ . شماره ۱۹۸۲۸

سرمایه گذاری

دوشنبه گذشته اولین نماد آتی زعفران درج و روز چهارشنبه نیز این نماد عملا راه اندازی شد تا معاملات آن آغاز شود. اگر علاقه مند به ورود به این بازار هستید، احتمالا بعد از جست‌وجو، با برخی اصطلاحات ثقیل و تخصصی مثل ابزار مشتقه، کال مارجین، وجه تضمین، بستن موقعیت و... مواجه شده‌اید که حس خوبی به شما نداده است! اما در واقع موضوع این قدر ها پیچیده نیست.

همه چیز درباره معامله گری در بازار آتی زعفران

جواد غیاثی
h.habibi@khorasannews.com

اجازه بدهید به جای پرداختن به تاریخچه ایجاد ابزار آلات مشتقه و بازارهای آتی، کارکرد آن در اقتصاد و اهمیت بازار آتی زعفران در ایران، سراغ اصل مطلب برویم؛ در بازار آتی زعفران دقیقا چه چیزی و چگونه خرید و فروش می‌شود و ما چگونه می‌توانیم وارد این بازار شویم؟

پاسخ: در این بازار صرفا "قرارداد" معامله می‌شود. قراردادی که معامله گر در آن متعهد به خرید یا فروش زعفران در یک تاریخ مشخص در آینده شده است. مثلا اگر امروز یک قرارداد آتی زعفران به قیمت ۶۰۰ هزار تومان (هر گرم شش هزار تومان) بخرید، تعهد کرده‌اید که ۱۰۰ گرم زعفران (هر قرارداد شامل ۱۰۰ گرم است) را در پایان شهریور امسال به همین قیمت، یعنی هر گرم شش هزار تومان، بخرید. طرف مقابل، یعنی فروشنده قرارداد هم تعهد کرده است که در پایان شهریور، ۱۰۰ گرم زعفران را به قیمت هر گرم شش هزار تومان به شما بفروشد. ضمنا شما در این تاریخ هیچ پولی (به جز ۲۰۰ تومان کارمزد معامله هر قرارداد) پرداخت نمی‌کنید بلکه فقط تعهد خرید در آینده را می‌دهید. به اصطلاح آتی بازها، فقط یک موقعیت خرید گرفته‌اید و طرف مقابل شما موقعیت فروش گرفته است.

با این مقدمه کوتاه، احتمالا اصل موضوع برای ما روشن و چندین سوال بزرگ هم ایجاد شده است:
آیا بعد از خرید (از این به بعد به جای خرید می‌گوییم، "اتخاذ موقعیت خرید") باید تا سر رسید صبر کنم یا می‌توانم تعهدم را ملغی کنم (یا به اصطلاح موقعیتم را ببندم)؟
اگر قیمت زعفران تا سر رسید یعنی پایان شهریور، کاهش یا افزایش یافت، چه می‌شود؟ سود و زیان من چگونه محاسبه می‌شود؟
با توجه به این که لازم نیست هیچ پولی پرداخت کنم، چه چیزی تعداد موقعیت‌های اتخاذی من (خرید یا فروش) را محدود می‌کند؟ هر تعداد بخواهم می‌توانم خرید یا فروش انجام دهم؟
اگر به هر دلیلی، تا سر رسید یعنی پایان شهریور، موقعیتم را نبستم چه اتفاقی می‌افتد؟ دریافت و تحویل زعفران چگونه رخ خواهد داد؟
با صفحه امروز سرمایه‌گذاری همراه شوید تا پاسخ این سوالات و جزئیات بسیار دیگری درباره معاملات آتی زعفران را دریابید.

به اندازه ۱۰ برابر پول خود می‌توانید معامله کنید

درست است که شما هنگام اتخاذ موقعیت خرید یا فروش، به جز کارمزد، هیچ مبلغ دیگری نمی‌پردازید اما برای این که از معاملات بدون پشتوانه جلوگیری شود، بورس کالا به هنگام ثبت نام از شما می‌خواهد که مبلغی را در یک حساب مشخص بلوکه کنید. شما نه به اندازه این مبلغ، بلکه به اندازه ۱۰ برابر آن می‌توانید معامله کنید. به این مبلغ "وجه تضمین اولیه" گفته می‌شود. مثلا اگر شما ۶۰ هزار تومان در حساب خود به عنوان وجه تضمین اولیه بخوابانید، می‌توانید بر مبنای آن ۶۰۰ هزار تومان موقعیت خرید یا فروش اتخاذ کنید. این موضوع همان چیزی است که به اصطلاح به آن اهرم مالی گفته می‌شود و سود و شما را بسیار زیاد (در این جا ۱۰ برابر) می‌کند.

چرا در بازار آتی زعفران، سود و زیان ۱۰ برابر است؟

اجازه بدهید با یک مثال پیش برویم. فرض کنید شش میلیون تومان پول دارید و تا پایان شهریور به آن نیازی ندارید و به دنبال محل سرمایه گذاری هستید. ضمنا پیش بینی شما این است که زعفران تا شهریور ۵ درصد گران خواهد شد و از شش میلیون تومان فعلی (به ازای هر کیلوگرم) به شش میلیون و ۳۰۰ هزار تومان خواهد رسید. بنابراین می‌توانید به بازار فیزیکی زعفران بروید و از عمده فروشان، به قیمت روز، حدود یک کیلوگرم زعفران نگین بخرید و تا شهریور نگه دارید و با فروش مجدد آن ۵ درصد سود ببرید. اما اگر این شش میلیون تومان را به بورس کالا ببرید و در حساب وجه تضمین بگذارید، می‌توانید قرارداد خرید ۱۰ کیلوگرم زعفران را دریافت کنید. به بیان دقیق‌تر، خودتان متعهد به خرید ۱۰ کیلوگرم زعفران به قیمت ۶۰ میلیون تومان می‌کنید و در مقابل، فرد فروشنده را متعهد می‌کنید که در پایان شهریور، ۱۰ کیلوگرم زعفران را به قیمت ۶۰ میلیون تومان به شما بفروشد. بنابراین شما در سر رسید ۱۰ کیلوگرم زعفران دارید که در بازار ۶۳ میلیون تومان ارزش دارد (با تحقق پیش بینی شما مبنی بر رشد ۵ درصدی قیمت). نتیجه روشن است، شما با گذاشتن شش میلیون تومان در حساب تضمین در بورس کالا، سه میلیون تومان سود کرده‌اید؛ یعنی ۵۰ درصد! البته در حالت عکس هم همین طور خواهد بود، اگر قیمت زعفران ۵ درصد افت کند، شما نه ۵ درصد بلکه ۵۰ درصد ضرر می‌کنید و عملا نیمی از سرمایه خود را از دست می‌دهید. شاید بپرسید که آیا لازم است تا سر رسید موقعیت خود را نگه دارم یا می‌توانم تعهد خود را برای خرید یا فروش ملغی کنم؟ پاسخ مثبت است.

بستن موقعیت یا همان ملغی کردن تعهد

شما بعد از اتخاذ یک موقعیت می‌توانید با اتخاذ موقعیت عکس آن، موقعیت اولیه را ببندید. مثلا اگر در معاملات روز چهارشنبه با خرید یک قرارداد (اتخاذ موقعیت تعهدی خرید) خود را متعهد به خرید ۱۰۰ گرم زعفران در پایان شهریور امسال کرده‌اید، می‌توانید در روز شنبه، با اتخاذ یک موقعیت فروش، آن را ببندید. در واقع شما به همان میزان که تعهد خرید داده‌اید، تعهد فروش هم می‌دهید و این دو یکدیگر را خنثی می‌کنند. سوال دیگر این است که چرا باید موقعیت‌ام را ببندم؟

در عمل، بستن موقعیت می‌تواند به دو دلیل رخ دهد. اول این که بعد از اتخاذ یک موقعیت، مثلا خرید زعفران به قیمت شش هزار تومان به امید افزایش قیمت‌ها، می‌بینید که روند نزولی شده و تحلیل شما هم بر تداوم این روند نزولی است. یا این که موقعیت فروش گرفته‌اید و می‌بینید قیمت‌ها در حال افزایش است. بنابراین با بستن موقعیت از ضرر بیشتر جلوگیری می‌کنید. دلیل دیگر هم نزدیک شدن به سر رسید است. اگر تا آخرین روز معاملاتی قبل از سر رسید که در مورد قرارداد زعفران نگین ۲۰ شهریور است، موقعیت خود را نبندید، در روز سر رسید موظف به حضور در اتاق پایاپای و انجام معامله فیزیکی هستید که معمولا این کار توسط معامله گران انجام نمی‌شود. شاید بپرسید که در این شرایط، سود هر فرد چگونه محاسبه و کی واریز می‌شود؟

قیمت تسویه چگونه محاسبه می‌شود؟

قبل از توضیح نحوه محاسبه و واریز سود، لازم است با مفهوم قیمت تسویه آشنا شویم. طبق اعلام بورس کالا، میانگین قیمت در معاملات انجام شده در نیم ساعت پایانی معاملات در هر روز به عنوان قیمت تسویه محاسبه می‌شود. البته این موضوع مشروط به آن است که معاملات انجام شده در نیم ساعت پایانی، کمتر از ۲۰ درصد حجم معاملات آن روز نباشد. در غیر این صورت، قیمت تسویه بر اساس میانگین قیمت معاملات انجام شده طی یک ساعت پایانی آخرین جلسه معاملاتی محاسبه می‌شود. چنان چه حجم معاملات در یک ساعت پایانی هم کمتر از ۲۰ درصد حجم کل معاملات آن روز باشد، محاسبه قیمت تسویه بر اساس میانگین کل قیمت معاملات انجام شده در آن روز محاسبه می‌شود.

اما موضوع جذاب سود

سود شما هر روز واریز می‌شود، اگر هم زیان کنید، همان روز از حساب شما کسر می‌شود. اما چگونه؟ معیار محاسبه سود و زیان، تفاوت قیمت خرید یا فروش شما با قیمت تسویه همان روز است. فرض کنید امروز شنبه شما یک موقعیت خرید در قیمت شش هزار تومان اتخاذ می‌کنید. اما در معاملات بعدی، قیمت افزایش می‌یابد، به گونه‌ای که قیمت تسویه آن روز بیش از قیمت خرید شما محاسبه می‌شود. قیمت تسویه در پایان معاملات روز انه، محاسبه و از سوی بورس کالا اعلام می‌شود. مثلا فرض کنید قیمت تسویه امروز شش هزار و ۱۰۰ تومان به ازای هر گرم معامله شود. با توجه به خرید شما در نرخ شش هزار تومان، به ازای هر گرم ۱۰۰ تومان سود می‌کنید. اگر یک قرارداد خریده باشید، ۱۰ هزار تومان (۱۰۰ تومان × ۱۰۰ گرم) سود می‌کنید. این مبلغ در انتهای روز به حساب شما واریز می‌شود. مثلا اگر ۶۰ هزار تومان در حساب تضمین خود داشته‌اید، این مبلغ به ۷۰ هزار تومان افزایش می‌یابد. اگر هم موقعیت فروش بگیرید و قیمت کاهش یابد، باز هم سود خواهید کرد.

در چه صورت ضرر خواهم کرد؟

به طور کلی اگر در جهت بازار حرکت کنید سود خواهید کرد و اگر خلاف جهت حرکت کنید ضرر. به بیان دیگر اگر مسیر حرکت قیمت را درست پیش بینی کنید، سود می‌کنید و در صورت پیش بینی غلط، متحمل زیان می‌شوید. اگر موقعیت خرید بگیرید و قیمت کاهش یابد، شما متضرر می‌شوید و به اندازه تفاوت قیمت خرید شما با قیمت تسویه از حساب شما کسر می‌شود. اگر هم موقعیت فروش بگیرید و قیمت افزایش یابد، باز ضرر می‌کنید. البته معامله هر قرارداد (خرید یا فروش) یک کارمزد ثابت هم دارد که در هر صورت از حساب شما کسر می‌شود. شاید بپرسید که با طی این فرایند، در صورتی که معاملات ضرر ده انجام دهیم و به مرور مبلغ موجود در حساب تضمین کاهش یابد، آیا در این صورت باز هم امکان معامله وجود خواهد داشت تا ضرر را جبران کنیم؟

ماجرای "کال مارجین"

واقعیت این است که بورس، اجازه تداوم معاملات شما را با وجود کاهش موجودی حساب‌تان نخواهد داد. هنگامی که رقم موجودی حساب شما از مقدار مشخصی کمتر شود، بورس به شما اعلام می‌کند که باید موجودی حساب خود را افزایش دهید تا بتوانید مجدد موقعیت‌های خرید و فروش اتخاذ کنید. به این وضعیت "کال مارجین" گفته می‌شود. با افزایش مجدد موجودی، شما باز خواهید توانست به اندازه ۱۰ برابر موجودی حساب تضمین، خرید و فروش کنید.

یک مثال درباره محاسبه سود و زیان

شاید بپرسید که اگر هر روز معامله انجام ندهم چه می‌شود؟ مثلا اگر امروز شنبه یک قرارداد آتی بخرم و تا شنبه بعد قیمت در بازار نوسان کند، چه میزان سود یا زیان متوجه من خواهد شد؟ در پاسخ باید گفت، تا زمانی که موقعیت تعهدی شما باز است، هر روز برای شما سود یا زیان محاسبه و اعمال خواهد شد. اگر موقعیت خرید باز دارید، هر روز که قیمت تسویه نسبت به قیمت تسویه روز قبل رشد کند، به اندازه تغییرات برای شما سود منظور می‌شود. برای روشن‌تر شدن موضوع جدول زیر را ببینید. چنان که مشخص است، در صورتی که موقعیت خود را نبندید، میزان سود شما در هر زمانی، از تفاضل قیمت خرید شما و قیمت تسویه آن روز به دست خواهد آمد. البته بورس، هر روز این محاسبات را انجام و همان روز میزان سود یا زیان موقعیت‌های باز را به حساب شما منظور می‌کند. البته در روز اول که شما یک قرارداد می‌خرید، ۲۰۰ تومان بابت کارمزد به صورت قطعی از حساب شما کسر می‌شود اما در روزهای بعد، از آن جا که معامله‌ای انجام نداده‌اید، کارمزدی هم کسر نمی‌شود و صرفا بر اساس تفاوت قیمت تسویه روزهای متوالی، سود یا زیان محاسبه می‌شود.

تاریخ	عملیات	قیمت تسویه	میزان سود یا زیان
شنبه	خرید یک قرارداد به قیمت شش هزار تومان	۶۱۰۰	(۶۱۰۰-۶۰۰۰)×۱۰۰-۲۰۰=۹۸۰۰
یک‌شنبه	نبستن موقعیت	۶۲۵۰	(۶۲۵۰-۶۱۰۰)×۱۰۰=۱۵۰۰۰
دوشنبه	نبستن موقعیت	۶۱۷۵	(۶۱۷۵-۶۲۵۰)×۱۰۰=-۷۵۰۰
سه‌شنبه	نبستن موقعیت	۶۲۰۰	(۶۲۵۰-۶۱۷۵)×۱۰۰=۲۵۰۰
چهارشنبه	نبستن موقعیت	۶۱۰۰	(۶۱۰۰-۶۲۰۰)×۱۰۰=-۱۰۰۰۰
مجموع سود هفته			۹۸۰۰

قواعد و مقررات معاملات قرارداد آتی زعفران

حالا که با مفاهیم اصلی و منطق سود و زیان در بازار آتی آشنا شدیم، لازم است برخی قوانین و مقررات این بازار را هم به ذهن بسپاریم. به طور کلی، در بورس‌ها، همه چیز استاندارد است؛ از ویژگی‌های دارایی پایه (در این جا زعفران) گرفته تا مقدار سقف نوسانات روزانه قیمت و میزان هر قرارداد. مثلا شما در قالب قراردادهای آتی، نمی‌توانید ۵۰ گرم زعفران بخرید بلکه فقط می‌توانید یک یا دو یا هر عدد صحیح دیگری قرارداد آتی زعفران بخرید که میزان هر قرارداد هم ۱۰۰ گرم است. شما امکان معامله ۱/۵ یا ۲/۵ قرارداد را هم ندارید و این که قیمت در هر روز در نهایت به اندازه ۳ درصد قیمت تسویه روز قبل، افزایش یا کاهش خواهد یافت. در دو جدول زیر مشخصات و استانداردهای آتی زعفران و برخی جزئیات کاربردی دیگر را به صورت یک جا و البته خلاصه آورده‌ایم.

مشخصه	مقدار
دارایی پایه	زعفران رشته‌ای بریده ممتاز (نگین)
اندازه قرارداد	۱۰۰ گرم
ساعات معاملاتی	۱۲،۳۰ تا ۱۵/۳۰
روزهای معاملاتی	شنبه تا چهارشنبه
حد نوسان روزانه قیمت	مثبت منفی ۳ درصد
مقدار وجه تضمین اولیه	معادل ۱۰ درصد ارزش قرارداد
نماد معاملاتی	SAFSH97
کارمزد معامله هر قرارداد	۲۰۰ تومان
حداکثر تعداد موقعیت‌های قابل اتخاذ توسط هر کد	۱۰۰۰ قرارداد
حداکثر حجم در هر سفارش	۲۵ قرارداد

چگونه کد معاملاتی بگیریم؟

برای حضور در بازار آتی باید به کارگزاری‌های مجاز بورس مراجعه کنید. ضمنا با توجه به تخصصی بودن موضوع، باید در آزمون مربوط شرکت کنید. زمان و محل برگزاری آزمون و همچنین دوره‌های آموزشی احتمالی را از کارگزاری‌ها بپرسید. اگر در آزمون مربوط نمره قبولی بگیرید و مدرک قبولی را همراه با دیگر مدارک هویتی به کارگزار بدهید، کارگزار طی دو روز کاری کد معاملاتی شما را ایجاد خواهد کرد. اگر کد معمولی بگیرید برای معاملات باید از طریق کارگزار و ثبت درخواست اقدام کنید اما اگر کد آنلاین بگیرید می‌توانید از هر مکانی به پورتال مربوط مراجعه کنید و به خرید و فروش در این بازار بپردازید. در شماره فردا توضیحاتی درباره تحلیل صنعت زعفران و روند آن قیمت ارائه خواهد شد.